

stichting

Zenobia

الزيباء

Jaarverslag 2024

Inhoudsopgave

1. Voorwoord van de voorzitter.....	3
2. Gegevens stichting.....	5
a. Algemene gegevens.....	5
b. Bestuurssamenstelling.....	5
c. Contactgegevens.....	5
3. Verslag van het bestuur	6
a. Doelstelling	6
b. Activiteiten in 2024	6
c. Activiteiten in 2025.....	11
d. Beleid	12
4. Realisatie boekjaar 2024.....	18
5. Begroting boekjaar 2025	21
6. Verklaring Raad van Toezicht	24
7. Ondertekening	25

1. Voorwoord van de voorzitter

De aanwinst van vier nieuwe bestuursleden bracht merkbare frisse moed en een nieuw geluid binnen het bestuur. Waar we aan het begin van de vorige bestuurstermijn (2021) noodgedwongen vanachter een beeldscherm vergaderden, was één van onze voornemens anno 2024 om elkaar zo veel mogelijk in het echt te zien en het aantal online vergaderingen tot een minimum te beperken. Dit bevorderde de cohesie binnen het bestuur en kwam ook de efficiëntie ten goede. Een significante verandering, die al door het vorige bestuur was geïnitieerd, was de invoer van twee nieuwe bestuursfuncties, de commissarissen onderzoek en onderwijs, die in de plaats kwamen van de commissarissen intern en extern. De nieuwe commissaris onderzoek zorgt voor een meer inhoudelijke focus op de academische kwaliteit van het programma, immers sinds jaar en dag een belangrijke doelstelling van de Stichting. De commissaris onderwijs houdt zich juist bezig met een relatief nieuw speerpunt: het bijdragen aan meer divers en inclusief oudheidsonderwijs op (hoofdzakelijk) middelbare scholen. De precieze invulling van met name deze tweede functie moet zich nog uitkristalliseren, maar dit biedt ook de mogelijkheid om nieuwe initiatieven en samenwerkingen te onderzoeken.

In de eerste helft van het jaar moest het nieuwe bestuur nog opstarten en werd er, naast de succesvolle lezing tijdens de Week van de Klassieken, nog geen andere activiteit georganiseerd. De Zenobialezing werd om persoonlijke redenen van de spreker uitgesteld naar september. Hierdoor miste de Stichting de eerste zes maanden enige zichtbaarheid. Dit werd echter in het najaar meer dan gecompenseerd. De Zenobialezing was zeer interessant en goed bezocht. De samenwerking met het RMO verliep hierbij zoals altijd uitstekend. Het hoogtepunt van dit jaar, mag wel gesteld worden, was het congres over Cleopatra. Het onderwerp was gekozen naar aanleiding van het advies van het vorige bestuur om een thema te kiezen dat (meer) direct gerelateerd was aan de Grieks-Romeinse oudheid, wat sinds 2018 niet meer het geval is geweest. “De vele gezichten van Cleopatra” was een zeer actueel onderwerp, niet in de laatste plaats vanwege de recentelijk opgelaaide discussie over Cleopatra’s uiterlijk naar aanleiding van de Netflixserie “Queen Cleopatra” (2023). Bovendien kwamen in dit onderwerp meerdere aspecten van de doelstellingen van de Stichting samen: een podium bieden aan een gesprek over en verschillende perspectieven op een antieke figuur die een veelheid van richtingen in zich draagt en wier doorwerking vandaag de dag nog belangrijke implicaties heeft. Het resulteerde in een samenhangend geheel van zes lezingen die ieder toch zeer diverse onderwerpen belichtten, met na afloop een levendige discussie. Met 77 (betalende) aanmeldingen was de zaal goed gevuld. De Zonzijzaal in de Tolhuistuin was een mooie locatie, en ondanks enkele technische haperingen aan het begin van de dag verliep het congres soepel. Hiervoor is het bestuur veel dank verschuldigd aan de sprekers, OC-leden en onze partners.

Het succes van het Cleopatracongres doet de vraag rijzen waar de balans gezocht moet worden tussen meer bekende onderwerpen die veel mensen aanspreken en manieren om juist minder in het oog springende zaken een podium te bieden. Beide richtingen zijn belangrijk en moeten in

gedachten worden gehouden bij het opzetten van toekomstige congressen en andere evenementen. Eveneens belangrijk voor de Stichting is het bereiken van een zo breed mogelijk publiek. Met het Cleopatracongres heeft de Stichting kunnen werken aan haar zichtbaarheid en een bijdrage kunnen leveren aan het publieke debat over een belangrijke historische figuur. Eveneens actueel en belangrijk zijn de discussies over het meer divers maken van de oudheidstudies en -onderwijs. De NKV-lezing over de bundel *De Huid van Cleopatra*, die inmiddels al meerdere keren en verspreid over het hele land is gegeven, is één van de manieren waarop de Stichting bijdraagt aan dit debat en probeert verschillende gezichtspunten hierover aan een breder publiek te ontsluiten. Daarnaast onderzoekt de Stichting de mogelijkheid om, op initiatief van de nieuwe commissaris onderwijs, een nascholingsdag voor docenten te organiseren. De nascholing uit 2023, destijds georganiseerd in samenwerking met VLOT, liet zien dat hier zeker vraag naar is en dat het een effectieve manier is om het gesprek over diversiteit in oudheidsonderwijs aan te gaan. Zulke evenementen zijn bovendien gunstig voor de zichtbaarheid van de Stichting, omdat we hiermee weer een nieuw (docenten)publiek kunnen bereiken.

Al met al kijken we terug op een succesvol eerste bestuursjaar en zien we ernaar uit om dit volgend jaar voort te zetten en nog meer activiteiten aan het programma toe te voegen.

2. Gegevens Stichting

a. Algemene gegevens

Naam: Stichting Zenobia

KvK-nummer: 34309831

RSIN-nummer: 819816590

b. Bestuurssamenstelling

Voorzitter: Emma Huig

Secretaris: Arjan Breukel

Penningmeester: Tim Vroegindeweyj

Commissaris onderzoek: dr. Ivo Wolsing

Publiciteit: Kevin Hoogeveen

Commissaris onderwijs: Tugba Altin

Bijzonder bestuurslid: dr. Johan Weststeijn

Erebestuurslid: dr. Diederik Burgersdijk

c. Contactgegevens

Stichting Zenobia

Vrijheidslaan 68 H

1078 PN Amsterdam

info@stichtingzenobia.nl

www.stichtingzenobia.nl

3. Verslag van het bestuur

a. Doelstelling

Het gebied rondom de Middellandse Zee is altijd in beweging geweest en is al duizenden jaren een ontmoetingsplaats van culturen en volkeren. Deze ontmoetingen liggen ten grondslag aan ontelbare culturele kruisbestuivingen, van oudheid tot heden en in alle aspecten van de samenleving: van religie tot recht, van techniek tot kunst, literatuur en muziek. De Stichting dankt haar naam aan Zenobia, de derde-eeuwse koningin van de Syrische woestijnstad Palmyra. Als historische figuur leeft zij voort in verschillende tradities rondom het Middellandse Zeegebied.

De centrale doelstelling van Stichting Zenobia is om onderzoek naar de fluctuerende interacties en dynamische verbanden tussen de verschillende culturen rondom de Middellandse Zee zo breed mogelijk onder de aandacht te brengen. De Stichting spant zich in het bijzonder in om dit doel in drie maatschappelijke sectoren realiseren, waarbij juist ook verbanden tussen deze drie worden gezocht: 1) wetenschappelijk onderzoek; 2) de culturele, artistieke en journalistieke wereld; en 3) het primair en secundair onderwijs, met name de schoolvakken Grieks, Latijn en Geschiedenis. Een brede(re) benadering van de oudheid en latere periodes is niet alleen historisch correct en dus noodzakelijk, maar heeft ook de potentie om aansluiting te vinden bij een groter en meer divers publiek, of het nu gaat om geïnteresseerde leken of scholieren. Door binnen deze drie sectoren actief te zijn, wil Stichting Zenobia voor een zo breed mogelijk publiek verdieping en verbinding bieden bij historische verhoudingen en actuele vraagstukken over culturele verbanden en interacties rondom het Middellandse Zeegebied.

b. Activiteiten in 2024

In 2024 heeft Stichting Zenobia de volgende activiteiten gerealiseerd:

Lezing in de Week van de Klassieken | Claire Weeda | Lange armen en strakke buiken: omgevingsdeterminisme en racisme in de Late Middeleeuwen.

Donderdag 11 april 2024 | 17:00-18:30 | RMO te Leiden | gratis op locatie en online.

Dr. Claire Weeda (Universiteit Leiden) ging in haar lezing in op de laatmiddeleeuwse verspreiding en toepassing van ideeën over hoe het klimaat de fysiologie en natuurlijke competenties van mensen en dieren bepalen, naast leeftijd, geslacht en training. Schoolmeesters, hofdichters, etnografen en predikers zetten stereotypen in van Engelse intelligentie, Franse beschaving, Teutoonse gewelddadigheid, vrouwelijkheid van moslims en Afrikaanse zwakte. Stereotypen rechtvaardigden ongelijke rechten en meester-dienaarverhoudingen. Bovendien troffen ze verschillende groepen: vrouwen, horigen, joden, migranten en slaafgemaakten.

Het Leids Universitair Weekblad Mare interviewde Claire Weeda voorafgaand aan de lezing. Het interview is terug te lezen op de [website](#) van het weekblad.

Claire Weeda gaf een lezing tijdens de Week van de Klassieken.

Negende Zenobialezing | Koen de Temmerman (Gent) | De avonturen van de roman in de oudheid (en daarna).

Woensdag 25 september 2024 | 19:30-20:30 uur | RMO te leiden | gratis op locatie.

Tijdens deze lezing werden de belangrijkste vertegenwoordigers van het antieke romangenre en hun kenmerken besproken. Vervolgens ging de spreker in op de impact van deze teksten op latere literaire tradities, niet alleen de relatief bekende gevallen zoals de Byzantijnse imitaties, maar ook minder bekende voorbeelden van receptie in de late oudheid en middeleeuwen, variërend van hagiografie tot Syrische retorica en Perzische middeleeuwse epiek. Het bestuur is tevreden over het aantal bezoekers en de interesse van het publiek in het onderwerp, die bleek uit de vele vragen die werden gesteld.

Aantal aanmeldingen fysiek: 50

Aantal kijkers online: ca. 100

Achttiende Zenobiacongres | De vele gezichten van Cleopatra

Zaterdag 2 november 2024 | 10:00-16:30 uur | Tolhuistuin Amsterdam | Met ticketverkoop, op locatie.

Het onderwerp kwam voort uit de wens om, na enkele edities met een meer specialistische invalshoek, een congres te organiseren met een onderwerp dat voor veel mensen herkenbaar zou zijn. Cleopatra wekt al eeuwenlang, sinds haar eigen leven tot vandaag de dag, fascinatie en conflict op. Dit werd ook weer duidelijk in de vele discussies naar aanleiding van de Netflix-documentaire *Queen Cleopatra* (2023), waarin de koningin door een zwarte actrice werd gespeeld.

Precies de verbeelding van Cleopatra vormde de invalshoek van het congres. Als laatste farao en tevens afstammeling van Alexander de Grote voerde zij de scepter over Hellenistisch Egypte. Daar moest zij zich verschillende identiteiten aanmeten: Grieks, Macedonisch, en natuurlijk Egyptisch. Al in de oudheid was haar mythe groter dan zijzelf. Romeinse propagandisten konden niet genoeg krijgen van Cleopatra's verhoudingen met Julius Caesar en Marcus Antonius. Ook in latere kunst, literatuur en politiek komen de vele identiteiten en mythes over Cleopatra veelvuldig terug.

Het congres bestond uit zes lezingen, verdeeld in drie sessies, in min of meer chronologische volgorde. Voorafgaand aan de tweede sessie was er een muzikaal optreden van oud-speler en componist Nizar Rohana. De eerste twee lezingen betroffen de oudheid en bronnen daterend uit de periode van Cleopatra's eigen leven. Olaf Kaper (UL) gaf de eerste lezing van de dag, die ging over Cleopatra's rol als koning van Egypte, wat in de eerste plaats een mannelijke functie was. Kaper besprak haar rol in die hoedanigheid, met nadruk op haar betrokkenheid bij de Oudegyptische religie en haar verbeelding op tempelreliëfs. In de tweede lezing ging Miguel John Versluys (UL) in op misschien wel de bekendste episode uit Cleopatra's leven, haar contact met de Romeinen. De spreker liet zien dat het beeld dat van Cleopatra wordt geschetst in antieke Romeinse bronnen reeds vol stond met stereotypen en vooroordelen, net zoals dat vandaag de dag nog het geval is.

Miguel John Versluys (L) en Olaf Kaper beantwoorden vragen van het publiek. Foto: Paul Bataille.

Tijdens de tweede sessie verplaatsten we ons naar de periode vanaf de renaissance tot de negentiende eeuw. Marieke van den Doel (UvH) ging in op de manier waarop het oude Egypte tijdens de renaissance werd weergegeven op fresco's besteld door Borghia-Paus Alexander VI. De

ontbrekende kennis over Egyptische stijl en materialiteit resulteerde vaak in historisch foutieve weergaven, die wel bewust vol bijbelse symboliek en politieke betekenis zaten voor een eigentijds, christelijk publiek. Dat men het vanuit eigentijdse overwegingen niet zo nauw nam met historische precisie werd ook duidelijk tijdens de lezing van Rolf Strootman (UU). Hij liet zien hoe iedere periode haar eigen Cleopatra creëerde: van hoofse beeldvorming in de renaissance tot oriëntalisme in de negentiende eeuw.

De laatste sessie bracht ons naar de huidige tijd, waarin Cleopatra onverminderd relevant is. Daniel Soliman (RMO) besprak het perspectief van het hedendaags Egypte waarin Cleopatra tot een icoon is geworden van Egyptisch nationalisme en onafhankelijkheid. Specifiek liet Soliman zien hoe Cleopatra wordt geportretteerd in Egyptische film en dat deze verbeelding bij nadere inspectie geworteld is in traditioneel Westerse kunst. Tot slot ging Lucinda Dirven (RU) in op de commotie die ontstond naar aanleiding van de eerdergenoemde Netflix-documentaire uit 2023. Ze besprak waarom de huidskleur van Cleopatra in deze serie zoveel weerstand oproept en waarom dit zo belangrijk is. Tot slot reflecteerde de spreker op de positie die historici in dit debat zouden moeten innemen.

Lucinda Dirven gaf een lezing tijdens het congres. Foto: Paul Bataille.

Het bestuur is bijzonder tevreden over het verloop van het congres. In de eerste plaats omdat alle lezingen inhoudelijk goed op elkaar aansloten en er een duidelijke rode lijn door de dag heen liep, te midden van de diversiteit aan onderwerpen: de verbeelding van Cleopatra is veranderlijk, en wordt steeds herdefinieerd afhankelijk van de context en het (politieke) doel dat met de afbeelding wordt nagestreefd. Het historische uiterlijk van Cleopatra is onmogelijk te achterhalen en zelfs irrelevant. Waar het om gaat is het symbool dat 'Cleopatra' uitdraagt en dat steeds opnieuw een functie kan vervullen. Ten tweede waren we blij met de reacties uit het publiek. Er ontstond een

levendige discussie met veel vragen en opmerkingen, waarin belangrijke perspectieven naar voren werden gebracht. Dat is precies waar dit congres om ging, en waarin het nauw aansloot bij de doelstelling van de Stichting in het algemeen: een podium bieden aan verschillende perspectieven

Aantal (betalende) aanmeldingen: 77

Oud-speler en componist Nizar Rohana tijdens het congres. Foto: Paul Bataille.

NKV-lezing Breda | De Huid van Cleopatra: Etniciteit en diversiteit in oudheidstudies

Dinsdag 12 november 2024 | 20:00-21:30 uur | Stedelijk Gymnasium Breda | Gratis voor NKV-leden, op locatie.

Sinds een paar jaar staat de lezing “De Huid van Cleopatra: Etniciteit en diversiteit in oudheidstudies” op de sprekerslijst van het NKV. In 2024 werd de lezing bij het NKV Breda gegeven door Mirte Liebrechts en Emma Huig. Tijdens deze lezing werden enkele van de belangrijkste thema’s uit de gelijknamige bundel aangestipt: een inleiding op het thema, onder meer over ideeën over etniciteit zoals beschreven in antieke bronnen, discussies over en het belang van het uiterlijk van Cleopatra en de oude Egyptenaren in het algemeen (hoofdstuk van Soliman), invloed van een eurocentrisch wereldbeeld op de (mis)interpretatie van antieke bronnen (hoofdstuk Van Aerde), de connectie tussen de klassieke traditie en het koloniale verleden van Nederland (hoofdstuk Flohr), discussies over de doorwerking en gebruik van de klassieke traditie vandaag de dag (hoofdstuk De Pourcq), en tot slot succesvolle initiatieven om het oudheidsonderwijs inclusiever te maken (hoofdstukken Bracke en Bigiman). Tijdens de lezing wordt geprobeerd het publiek bij het

onderwerp te betrekken en een discussie te laten ontstaan. In Breda hadden we op iets meer respons gehoopt. Voor toekomstige lezingen zullen we werken aan manieren om de participatie van het publiek te kunnen bevorderen. Gezien de opzet van de bijeenkomst is het bestuur tevreden over de opkomst van zo'n 30 personen.

Emma Huig tijdens de NKV-lezing in Breda op 12 november 2024

c. Activiteiten in 2025

Voor 2025 staan in ieder geval de volgende activiteiten op het programma:

Panelgesprek in de Week van de Klassieken | Kolonialisme, Imperialisme en de Oudheid

13 maart 2025 | 20:00-21:00 | Rijksmuseum van Oudheden te Leiden | gratis op locatie.

Tijdens de Week van de Klassieken 2025 met het thema 'Recht en rechtvaardigheid' organiseert de Stichting een panelgesprek over de receptie van de oudheid in (vroeg)modern discours over en tegen kolonisatie. Deelnemende panelleden zijn Dinah Wouters (UU/RUG), Tycho Maas (UU), Nathalie de Haan (RU). De avond wordt gemoderd door Suzan van de Velde, conservator Klassieke Wereld van het RMO.

Tiende Zenobialezing | Peter Schrijver (Utrecht) | Kelten, hun talen en de vroege culturen van het Middellandse Zeegebied: Keltiberiërs, Lepontiërs, Galaten en hun burens.

22 mei 2025 | 19:30-20:30 uur | RMO te Leiden | gratis op locatie

De tiende Zenobialezing wordt gehouden door Piet Schrijver, hoogleraar Keltisch aan de Universiteit Utrecht. Zijn lezing gaat over de Keltische volkeren rond de Middellandse Zee, met name de Keltiberiërs in het huidige Spanje en de Lepontiërs in het noorden van het huidige Italië.

Negentiende Zenobiacongres | De Zwarte Zee

Zaterdag 15 november 2025 | Thomaskerk te Amsterdam | tijden en programma volgt

Tijdens het negentiende Zenobiacongres zal besproken worden hoe de Zwarte Zee al sinds de oudheid een plaats van zowel contact en conflict is. In verschillende lezingen zullen sprekers onderwerpen behandelen zoals contact tussen Grieken en Scythen, handel in de middeleeuwen en politieke conflicten in de negentiende en vroege twintigste eeuw.

d. Beleid

Organisatie

In 2024 traden vier nieuwe bestuursleden aan: Arjan Breukel (secretaris), Ivo Wolsing (commissaris onderzoek), Tugba Altin (commissaris onderwijs) en Kevin Hoogeveen (publiciteit). Twee bestuursleden uit het vorige bestuur hebben hun termijn verlengd: Emma Huig (voorzitter, voorheen commissaris intern) en Tim Vroegindewey (penningmeester, voorheen commissaris extern). De functies van commissarissen onderzoek en onderwijs zijn nieuw en komen in de plaats van de commissarissen intern en extern. Tijdens de eerste maanden van de bestuurstermijn heeft het bestuur de doelstellingen en verantwoordelijkheden van de nieuwe functies vormgegeven. De taken die voorheen werden vervuld door de commissarissen intern en extern zijn verdeeld over de voorzitter, penningmeester en de commissarissen onderzoek en onderwijs.

De commissaris onderzoek is hoofdverantwoordelijke voor het waarborgen van de academische kwaliteit van alles dat de Stichting aanbiedt. Kerntaken van de commissaris onderzoek zijn: het onderhouden van contacten met instellingen en personen in de academische wereld; het voortouw nemen bij de inhoudelijke invulling van publieksevenementen; het OC voorzitten; contact onderhouden met de reeksredactie; samenwerkingsverbanden onderhouden met semi-academische partners (in samenwerking met commissaris publiciteit).

Het hoofddoel van de commissaris onderwijs is het overbrengen van de visie van Stichting Zenobia in het onderwijs. De commissaris coördineert de organisatie van de lesbrieven die gratis toegankelijk zijn en kunnen worden gebruikt door docenten klassieke talen op middelbare scholen ter verdieping van de lessen Grieks en Latijn. Ten tweede zal de commissaris het voortouw nemen in het opzetten van nascholingsactiviteiten en andere bijeenkomsten voor docenten met als doel ideeën uit te wisselen over inclusiever Klassieke Talenonderwijs.

De Raad van Toezicht bestaat uit Josephine van den Bent (voorzitter), Victor Broers en Floris van den Eijnde. Gezamenlijk treffen zij het bestuur eens per jaar om het jaarverslag van inhoudelijk commentaar te voorzien. Ook bestuderen en beoordelen zij het jaarverslag en daarmee het functioneren van het bestuur. De huidige termijn van de leden van de Raad van Toezicht loopt van juli 2022 tot en met juli 2025.

De Raad van Advies bestaat uit Raphael Hunsucker, Janric van Rookhuijzen en Martje de Vries. De leden van de Raad van Advies kunnen zowel gezamenlijk als individueel door het bestuur om advies worden gevraagd. Ook kunnen de leden zowel gezamenlijk als individueel het bestuur van (ongevraagd) advies voorzien. Gezamenlijk treffen zij het bestuur gemiddeld eens per jaar. Dit is voor het bestuur moment van reflectie, en een mogelijkheid om na te denken over langere-termijnplannen voor de Stichting.

Het Organiserend Comité is voornamelijk actief in de organisatie van het jaarlijkse congres. Ieder jaar wordt bij aanvang van de organisatie van het congres een nieuw OC samengesteld. Bestaande leden van het OC kunnen dan aangeven of ze aan willen blijven of niet. Indien nodig worden nieuwe leden geworven. In aanloop naar en tijdens het Cleopatra-congres bestond het OC uit: Ivo Wolsing (voorzitter), Tugba Altin, Nver Avetisian, Annelinde Bataille, Arjan Breukel, Rick van Brummelen, Daan van Diemen, Emma Huig, Michèle Meijer, Fenno Noij, Lieke Rademakers, Anne Walvius.

Er hebben geen wijzigingen plaatsgevonden in de samenstelling van de Reeksredactie. De redactie bestaat uit Inger Kuin (hoofdredacteur), Emma Huig, Maurits de Leeuw, Mirte Liebrechts en Johan Weststeijn.

Tugba en Kevin bij de Zenobiatafel tijdens het congres. Foto: Paul Bataille.

Zenobiabeurzen

Vorig jaar werd al door Kristel Henquet en het vorige bestuur het advies gegeven de onderwijsbeurs af te schaffen. Het huidige bestuur heeft besloten dit advies op te volgen, in de eerste plaats omdat het aantal aanvragen gering is en niet opweegt tegen de tijd en moeite die het de organisatie en de jury kost om deze te beoordelen. In de tweede plaats is het geld dat ervoor beschikbaar is gemaakt

(500 euro) een te klein bedrag om iets substantieels te bewerkstelligen (wat het geringe aantal aanvragen kan verklaren). De 500 euro die jaarlijks beschikbaar was voor de onderwijsbeurs wordt voortaan besteed aan andere activiteiten van de Stichting.

Publicaties Zenobiareeks

In 2024 waren er drie bundels in voorbereiding: één naar aanleiding van het Venetiëcongres (2021), geredigeerd door Maurits de Leeuw, Johan Weststeijn en Philip van Reeuwijk, één naar aanleiding van het Zijderoutescongres (2023), geredigeerd door Ivo Wolsing en één naar aanleiding van het Carthagocongres (2015), geredigeerd door Diederik Burgersdijk en Dirk Vervenne. Vorig jaar is de reeks overgestapt van Uitgeverij Verloren naar Amsterdam University Press. De Carthagobundel is de eerste bundel die wordt uitgebracht in de nieuwe samenwerking met AUP.

De boekverkoop is dit jaar wat achtergebleven ten opzichte van vorige jaren (zie de realisatie op p. 15). Dit kan te maken hebben met het feit dat er dit jaar geen nieuwe bundel is uitgekomen. Met name de verkoop online is beperkt, op evenementen wordt wel nog een redelijk aantal boeken verkocht. Vooral de Cleopatra-bundel blijft populair.

Zenobia Onderwijsreeks

In 2022 is besloten om een Zenobia Onderwijsreeks te starten (zie het jaarverslag van 2022 voor een beschrijving van de aanloop naar dit besluit). De reeks bestaat uit lesmateriaal (modules of lesbrieven) dat open toegankelijk zal worden gepubliceerd op de website van Stichting Zenobia. Daarnaast beoogt de redactie het materiaal ook op andere platforms als quamlibet.nl te publiceren. Met het lesmateriaal wil Stichting Zenobia docenten Grieks, Latijn, KCV en Geschiedenis handvatten bieden om de oudheid in hun lessen in een breder dan alleen eurocentrisch perspectief te plaatsen en hun leerlingen uit te dagen met extra materiaal over de oudheid waar de focus niet ligt op enkel de Griekse en Romeinse beschavingen. Zo sluiten de lesbrieven aan bij de centrale doelstelling van de Stichting om de verschillende culturen rond het Middellandse Zeegebied onder de aandacht te brengen in het onderwijs. Kristel Henquet is de hoofdredacteur van de lesbrieven. In de vaste redactie zitten verder Kokkie van Oeveren, docent vakdidactiek aan de VU, en Inger Kuin, hoofdredacteur van de Zenobia reeksredactie. Per module wordt er ook een specialist op het vakgebied uitgenodigd als gelegenheidsredacteur.

Er zijn op dit moment twee modules/lesbrieven in de maak, één over de Mesopotamische goden en één over Byzantijns Grieks. Het doel is om elk jaar één of twee lesbrieven te publiceren op de website. Deze worden deels bekostigd door de Stichting zelf (500 euro per jaar, afkomstig van de afgeschafte onderwijsbeurs) en deels door externe sponsors. Deze opzet maakt het financieel mogelijk om meerdere lesbrieven per jaar te publiceren.

De eerste lesbrieft, Olympus Extended, maakt onderdeel uit van een module van vier lessen over Mesopotamische goden, mythen en religieuze rituelen. De ontwikkelaars ervan zijn docenten Grieks en Latijn op de middelbare school, Hanna Hoogenraad en Bas Wagenaar. Zij hebben de eerste versie van de lesbrieft gepresenteerd tijdens de lezing in de Week van de Klassieken op 30 maart 2023. De definitieve lesbrieft is in 2024 gepubliceerd op de website van de Stichting onder het kopje

‘Onderwijs’ en is gratis toegankelijk. Via de sociale mediakanalen van de Stichting zijn volgers geattendeerd op de publicatie van deze eerste lesbrieven. De tweede les zal naar verwachting in 2025 gepubliceerd worden, de derde wellicht in hetzelfde jaar of een jaar later.

Verder hebben promovendi Christian Kicken en Irene Jacobs (beiden RU) materiaal ontwikkeld over de *Patria* van Byzantium, dat middelbare scholieren laat kennismaken met tiende-eeuws Byzantijns Grieks en met de geschiedenis van Byzantium. Zij hebben begeleidende teksten, een grammatica-hulp, vertaalkundig commentaar en werkvertalingen aangeleverd. Ook de Byzantium lesbrieven zal hopelijk in 2025 worden gepubliceerd op de website.

Donateurs

Sinds 2022 is het mogelijk voor nieuwe vaste donateurs om door middel van een eenvoudig formulier een automatisch incasso voor vijf jaar in te stellen. Eenmalige donaties blijven natuurlijk ook mogelijk. Net zoals in eerdere jaren zijn er drie vaste donateurs. Wel is er dit jaar voor een bijzonder groot bedrag aan incidentele donaties binnen gekomen. We willen al onze donateurs hartelijke danken voor hun steun aan de Stichting!

Externe partners en contacten

Het bestuur is dankbaar voor de organisatorische en financiële steun die de Stichting ook in 2024 weer heeft mogen ontvangen van verschillende organisaties, waaronder Labrys Reizen, Taalhuis Amsterdam, het Rijksmuseum van Oudheden en het Nederlands Klassiek Verbond. We zijn Labrys dankbaar dat zij ons dit jaar weer financieel hebben willen steunen nadat dit voor hen wegens de pandemie enkele jaren niet mogelijk was. We zijn blij dat we gebruik mogen maken van de vergaderruimtes van Taalhuis en dat zij in ruil daarvoor aanwezig willen zijn op de Bazaar van het congres. De nauwe samenwerking met het Rijksmuseum van Oudheden is in 2024 voortgezet door de gezamenlijke organisatie van een evenement in de Week van de Klassieken en de jaarlijkse Zenobialezing. Dit zal in 2025 op dezelfde manier gebeuren. Ook zijn we het Oosters Instituut en het EOL dankbaar voor de financiële bijdragen aan het Cleopatracongres. Dit jaar hebben we zoals ieder jaar voor de promotie samengewerkt met NKV, ZemZem en het APM, waarvoor we hen willen bedanken. Ook waren we blij met de incidentele samenwerking met Alfagammapartners. Tijdens hun Leerlingendag Oudheid – Gender & Etniciteit kregen wij de kans de Stichting te promoten en deden we een exemplaar van “De Huid van Cleopatra” cadeau als hoofdprijs voor een prijsvraag.

Inventarisatie online interactie

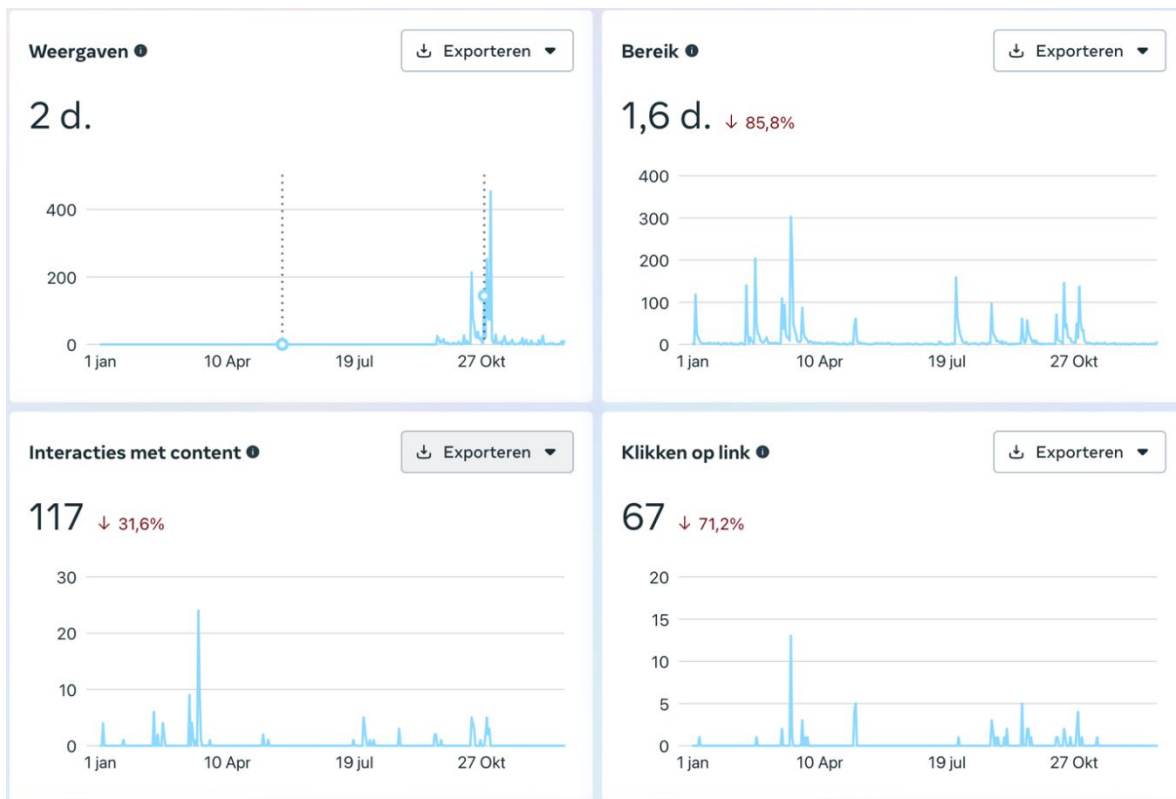
Website. Het bestuur houdt het websitebezoek sinds 1 december 2024 bij via Wordpress Statistics. Dit biedt enige informatie over de gebruikers van de website. In december 2024 was de startpagina veruit de meestbezochte pagina met 92 weergaven. Het overgrote deel van de websitebezoekers is afkomstig uit Nederland.

LinkedIn. Sinds januari 2024 is Stichting Zenobia actiever gebruik gaan maken van de reeds bestaande LinkedInpagina. In de periode 3-2-2024 – 31-12-2024 (verder terugzoeken was op 3-2-2025 onmogelijk) waren de statistieken als volgt:

- 7890 impressies van bijdragen;
- 207 reacties;
- 6 commentaren;
- 5 reposts.

Stichting Zenobia promootte eigen en aanverwante evenementen op LinkedIn en deelde samenvattingen van die evenementen.

Meta: Instagram & Facebook. De Facebookstatistieken zijn als volgt en tonen een piek aan van weergaves en interacties in de aanloop naar het congres op 2 november.

Op Instagram heeft het nieuwe bestuur (2024-2026) zich voorgesteld. De meest succesvolle berichten, d.i. de berichten die de meeste accounts hebben bereikt, promootten het Zenobiacongres over Cleopatra en de Zenobialezing over de roman in de oudheid (en daarna).

Op basis van deze cijfers kan geconcludeerd worden dat LinkedIn en Facebook qua volume vooralsnog de belangrijkste platformen zijn voor de stichting om contact te onderhouden met haar publiek. Het goede resultaat op LinkedIn dit jaar biedt bovendien mogelijkheden om de zichtbaarheid van de stichting te blijven vergroten bij professioneel geïnteresseerden. De gespreide interactie op Instagram is, ondanks het nu nog relatief lage volume, veelbelovend om de stichting onder de aandacht te brengen van een jonger publiek belangstellenden.

4. Realisatie boekjaar 2024

Alle bedragen zijn in EUR.

Realisatie 2024: Uitgaven

Post	2024	2023	2022
Activiteiten	5.223,13	3.598,33	1.618,18
Zenobialezing	155,50	95,84	387,99
Week van de Klassieken	49,45	-	-
Congres	4.998,18	3.502,49	_ ¹
Boekpresentatie(s)	-	-	500
Wijnposium	-	-	930,19
Overig ²	20,00	-	-
Premieën	-	372,15	478,04
Zenobiabeurs	_ ³	372,15	478,04
Zenobiareeks	-	1.197,50	6.742,90
Incidentele aanschaf	-	1.185,00	-
Verzendkosten	_ ⁴	12,50	180,54
Uitgave boeken	-	-	6.562,36
Lesbrieven	-	715,00	-
Ontwerp lesbrief	-	715,00	-
Promotiemateriaal & publiciteit	35,00	155,00	5,00
Publiciteit	35,00	155,00	5,00
Vaste lasten voorzieningen	400,73	319,79	200,37
Bankrekening, Izettle en Mollie Payments	232,42	200,15	200,37
Zoomaccount	102,90	_ ⁵	_ ⁵
Webhosting	65,41	119,64	-
Bestuurskosten	86,00	1.103,22	378,31
Vergaderingen	86,00	256,97	300,52
Onvoorziene kosten	-	131,25	77,79
TOTAAL UITGAVEN	5.744,86	6.745,00	9.622,80

¹ In verband met de Coronapandemie vond er in 2022 geen congres plaats.

² De Stichting heeft in 2024 een exemplaar van *De huid van Cleopatra*, ter waarde van EUR 20,00, geschonken aan Alfagammapartners als hoofdprijs voor een prijsvraag op de Leerlingendag Oudheid – Gender & Etniciteit.

³ De Zenobiabeurs is in 2024 afgeschaft, zie “Opmerkingen over de realisatie van boekjaar 2024.”

⁴ Het volledige bedrag aan verzendkosten worden vanaf 2024 direct aan de koper doorberekend.

⁵ Kosten voor de Zoomaccount vielen in voorgaande jaren onder de kosten voor het congres en/of andere activiteiten. Omdat de maandelijkse kosten EUR 16,93 bedraagden moet het op EUR 203,16 op jaarbasis neergekomen zijn in 2022 en 2023.

Realisatie 2024: Inkomsten

Bron	2024	2023	2022
Activiteiten	3.421,09	3.358,15	782,00
Congres	3.421,09	3.358,15	- ¹
Wijnposium	-	-	782,00
Donaties	2.215,00	1.200,00	1.125,00
Vaste donaties	1.125,00	1.125,00	1.125,00
Incidentele donaties	1.090,00	75,00	-
Zenobiareeks	334,61	1.125,92	835,94
Subsidies	-	-	-
Verkoop boeken	334,61	1.125,92	835,94
Lesbrieven	-	-	-
Subsidies	-	-	-
Sponsoring	1.200,00	-	-
Labrys Reizen	1.200,00	-	-
Rente & vermogen	137,92	-	-
Rente spaarrekeningen	137,92	1,91	- ²
Overboeking van spaar- naar betaalrekening	-	1.000,00	-
TOTAAL INKOMSTEN	7.308,62	6.685,98	2.742,94

¹ In verband met de Coronapandemie vond er in 2022 geen congres plaats.

² In 2022 was het rentepercentage op de spaarrekening 0,00%.

Resultaten	2024	2023	2022
Totaal uitgaven	5.744,86	6.745,99	9.622,80
Totaal inkomsten	7.308,62	6.685,98	2.742,94
GEREALISEERD RESULTAAT	1.563,76	-60,06	-5.879,86

Realisatie 2024: Vermogen

Eindejaarsbalans vermogen	2024	2023	2022
Boeken Zenobiareeks	3.352,52	3.858,00	2.152,00
Spaarrekening	14.236,40	14.098,48	15.004,65
Betaalrekening	1.909,40	2.068,31	2.130,93
Contant geld	178,00	178,00	178,00
Totaal eigen vermogen	19.676,32	19.558,40	19.331,58

Opmerkingen over de realisatie van boekjaar 2024

Dit jaar vonden er verschillende gebeurtenissen plaats die van invloed waren op de gemaakte kosten en het behaalde resultaat van Stichting Zenobia (“de Stichting”). In de eerste plaats lijkt de evenementenbranche in Amsterdam zich na de relatieve luwte tijdens en direct na de Coronapandemie hersteld te hebben. Begrijpelijkerwijs eindigde hierdoor de samenwerking met de Openbare Bibliotheek Amsterdam, die ons tot dan toe genereus in staat had gesteld om voor een gereduceerd bedrag van hun zaal en diensten gebruik te maken. Hierdoor lagen de locatiekosten van het congres, bestaande uit zaalhuur, techniek en banqueting, in 2024 aanzienlijk hoger dan de afgelopen jaren, tot ongeveer het niveau van voor de pandemie. Bovendien liep dit jaar de samenwerking met het Nederlands Klassiek Verbond af, waardoor de Stichting op zoek moest naar een nieuwe bron van financiering voor het jaarlijkse congres.

Die vond het bestuur in een andere branche die zich sinds de pandemie hersteld lijkt te hebben: De Stichting verwelkomt Labrys Reizen als hernieuwde vaste sponsor. Verschillende subsidieaanvragen bij relevante fondsen waren bovendien succesvol, voor het congres, de komende Carthagobundel en de volgende onderwijsbundel. Dit jaar was er geen uitgave van de Zenobiareeks en de verkoop van eerdere uitgaven was, mede daardoor en ondanks herhaalde pogingen deze onder de aandacht te brengen, minder omvangrijk dan de afgelopen jaren. Daarnaast leverde een kritische blik op de begroting en optimalisaties van de bedrijfsvoering verminderde bestuurskosten en substantieel minder onvoorziene kosten op ten opzichte van vorig jaar. Omdat er geen coronarestricties meer zijn rond de fysieke aanwezigheid van publiek bij activiteiten, en de Stichting hieraan de voorkeur geeft, is besloten om het abonnement voor de Zoomaccount te beëindigen. Ook is besloten om te stoppen met de Zenobiabeurs, omdat het daarmee gemoeide bedrag onvoldoende bleek om daadwerkelijk onderzoek te stimuleren, terwijl het wel een aanzienlijk beslag legde op de beperkte middelen van de Stichting.

Door dit alles – en door de bijzondere vrijgevigheid van donateurs dit jaar, heeft de Stichting over 2024 uiteindelijk een zeer positief financieel resultaat behaald, terwijl het er ook in is geslaagd om de toegangsprijzen voor activiteiten, zoals het congres, laag te houden en een gereduceerd tarief aan te bieden voor studenten.

De Stichting heeft geen personeel in dienst en geen winstoogmerk. Elk behaald resultaat wordt volledig besteed ten behoeve van de doelstellingen van de Stichting. Vooruitkijkend is het positieve resultaat behaald over 2024 van grote waarde met het oog op aanzienlijke verwachte uitgaven rond de publicatie van de Carthagobundel in het eerste kwartaal van 2025. Daarnaast

stelt het de Stichting in staat om ook volgend jaar weer kwalitatief hoogwaardige culturele en publiekswetenschappelijke bijeenkomsten te organiseren over de historische relaties tussen de volkeren rond het Middellandse Zeegebied.

5. Begroting boekjaar 2025

Alle bedragen zijn in EUR.

Begroting 2025: uitgaven

Post	Bedrag
Activiteiten	5.210,00
Zenobialezing	160,00
Week van de Klassieken	50,00
Congres	5.000
Zenobiareeks	4.885,49
Incidentele aanschaf	617,49 ^{1, 2}
Uitgave boeken	4.268,00 ¹
Lesbrieven	1.050,00
Ontwerp lesbrief	1.050,00
Promotiemateriaal & publiciteit	35,00
Publiciteit	35,00
Vaste lasten voorzieningen	295,00
Bankrekening, Izettle en Mollie	232,00
Webhosting	65,00
Bestuurskosten	783,77
Vergaderingen	200,00
Onvoorziene kosten (5%)	583,77
TOTAAL UITGAVEN	12.259,26

¹ Deze bedragen zijn gereserveerd voor de publicatie en aanschaf van de Carthagobundel bij de Amsterdam University Press.

² De incidentele aanschaf betreft exemplaren van de Carthagobundel die in de inventaris belanden om verkocht te worden. Deze kostenpost verhoogt daarmee uiteindelijk het vermogen van de Stichting.

Begroting 2025: inkomsten

Bron	Bedrag
Activiteiten (congres)	3.480,00
Subsidies	1.750,00 ¹
Inkomsten kaartverkoop	1.730,00 ¹
Donaties	1.125,00
Vaste donaties	1.125,00
Zenobiareeks	2.934,61
Subsidies	2.600,00 ²
Verkoop boeken	334,61 ¹
Lesbrieven	1.050,00
Subsidies	1.050,00 ³
Sponsoring	1.200,00
Labrys	1.200,00
Rente & vermogen	1.663,76
Rente spaarrekeningen	100,00 ⁴
Positief resultaat vorig boekjaar	1.563,76
TOTAAL INKOMSTEN	11.453,37

¹ Deze bedragen zijn streefbedragen gebaseerd op de resultaten van het vorige boekjaar.

² Van dit bedrag is een gedeelte al toegezegd door het Boekenfonds Elisabeth Grent / F.J.A.M van der Helm. Voor het overige gedeelte is momenteel een subsidieaanvraag onder behandeling bij Stichting Oosters Instituut.

³ Het Vooraziatisch-Egyptisch Genootschap “Ex Oriente Lux” en de A.A. Brediusstichting hebben dit bedrag toegezegd voor het ontwerp van de volgende te verschijnen lesbrieven.

⁴ Dit bedrag is een inschatting. Doordat verschillende grote uitgaven naar verwachting voorgeschoten moeten worden vanuit de spaarrekening valt het rentebedrag over het spaartegoed van de Stichting – bij een gelijke rentestand – naar verwachting in 2025 lager uit dan in 2024. Zie “Opmerkingen over de begroting van boekjaar 2025.

Totaal uitgaven	12.259,26
Totaal inkomsten	11.453,37
BEGROOT RESULTAAT	-805,89

Opmerkingen over de begroting van boekjaar 2025

De grootste kostenposten van 2025 zijn zoals gewoonlijk het congres en de publicatie en aanschaf van de Zenobiareeks. Doordat deze grote uitgaven en de daaraan verwachte inkomsten ongelijk over het jaar verspreid zijn kan er een liquiditeitsrisico ontstaan voor de betaalrekening, maar dit kan worden opgevangen door tijdelijk het vermogen op de spaarrekening aan te spreken, hoewel dit waarschijnlijk wel – gerekend met gelijke rente – een negatief resultaat zal hebben op de toekomstige te ontvangen rente.

Ondanks het positieve resultaat over het vorige boekjaar heeft de Stichting een begrotingstekort in de begroting van het komend jaar. Toch is dit niet direct alarmerend aangezien het tekort minder is dan de verkoopwaarde van de exemplaren van de Carthagobundel die via incidentele aanschaf in de inventaris, en daarmee het vermogen, van de Stichting terechtkomen. Deze marge is alleen niet substantieel en uit ervaring is gebleken dat de omlooptijd van de voorraad enkele boekjaren kan beslaan. De geprojecteerde inkomsten uit de boekverkoop in 2025 zijn echter ingeschat op basis van de verkoopcijfers van 2024, die lager uitvielen dan in voorgaande jaren. Met de publicatie van de Carthagobundel en de niet onaanzienlijke publieke belangstelling die hiervoor verwacht kan worden, is het aannemelijk dat deze waarde in 2025 overtroffen zal worden.

Bovendien bedraagt de reservering voor onvoorziene kosten 72,43% van het begrotingstekort en nog substantieel meer als hier de verkoopwaarde van de Carthagobundel nog van afgetrokken wordt. Hoewel niet kan worden uitgesloten dat er in 2025 volledig van deze reservering gebruik zal moeten worden gemaakt, zou dit toch een bijzonder forse verhoging van uitgaven betekenen in vergelijking met die van het vorige boekjaar, te weten EUR 0,00, waardoor hier met enig vertrouwen tegemoet kan worden gekeken.

Voor 2025 geldt daarom dat er een aanzienlijke kans is dat het begrotingstekort lager uitvalt, terwijl het vermogen van de Stichting toeneemt. Hoewel er dus niet direct reden is tot zorg, betekent de lange omlooptijd van de voorraad wel dat er komend jaar geen financiële ruimte is voor aanvullende activiteiten, tenzij deze vanuit externe financiering kostendekkend kunnen worden gemaakt. Dit heeft met name effect op de tijdslijn voor de terugkeer van het Wijnposium, dat hierdoor uitgesteld moet worden tot een moment waarop er voldoende financiële ruimte op de begroting kan worden gevonden om het organiseren hiervan op een verantwoorde wijze te kunnen bekostigen.

In conclusie is het bestuur ervan overtuigd dat het begrotingstekort in 2025 geen invloed hoeft te hebben op het doorgaan van de vaste jaarlijkse activiteiten van de Stichting, zoals de Zenobialezing, de lezing in de Week van de Klassieken en het congres, en dat hierbij dezelfde kwaliteit en schaal als in voorgaande jaren kan worden gewaarborgd.

6. Verklaring Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht (hierna: RvT) feliciteert Stichting Zenobia allereerst met een mooi jaar, gevuld met interessante, relevante en goed bezochte activiteiten. Ook het kalenderjaar 2025 ziet er veelbelovend uit.

De RvT is blij met de gezonde financiële staat van de Stichting. Er is op enige posten bespaard, en de Zenobiabeurs is stopgezet zodat de betreffende fondsen productiever ingezet kunnen worden. Daarnaast is de terugkeer van Labrys Reizen als sponsor goed nieuws, en daarmee geeft het bestuur ook gevolg aan de ambitie van afgelopen jaar om actief te werken aan de uitbouw van structurele financiering door vaste partners. Hoewel de ophanden zijnde publicatie van de Carthagobundel op het eerste gezicht een begrotingstekort veroorzaakt, zou dit relatief snel terugverdiend moeten worden. Gezien de grote uitgaven die gepaard gaan met iedere bundelpublicatie en het feit dat er nog twee bundels in het directe verschiet liggen, moedigt de RvT het bestuur wel aan om hiervoor goed financieel vooruit te plannen, zodat er geen liquiditeitsproblematiek ontstaat. De RvT wil in de toekomst het bestuur graag ondersteunen bij het creëren van nieuwe vormen van sponsoring en actieve inkomsten, waaronder mogelijk het crowdfunden van nieuwe publicaties, evenals het uitbreiden van de poule van vaste donateurs.

Net als vorig jaar wil de RvT graag zijn enthousiasme uitspreken over de onderwijsgerelateerde ambities van de Stichting, in het bijzonder de lesbrieven en de nascholingsactiviteiten. Voor de lesbrieven zien we nu de eerste publicatie en een aantal die reeds gepland zijn. Nu deze basis is gelegd, wil de RvT het bestuur graag aanmoedigen om concreet na te denken over het te volgen (inhoudelijke) beleid van deze lesbrieven. Naar welke thema's is vraag in het middelbaar onderwijs, wat sluit goed aan bij de doelstellingen van de Stichting, wat sluit goed aan bij het curriculum, en hoe is een samenhangend pakket neer te zetten? En natuurlijk: kunnen deze lesbrieven zichzelf uiteindelijk ook terugverdienen? We moedigen ook de aangekondigde aandacht voor nascholingsactiviteiten aan, die ook goed gekoppeld zouden kunnen worden aan de lesbrieven: hier is duidelijk vraag naar (zie de nascholing in 2023), en biedt mogelijkheden om het publiek van de Stichting verder te verbreden. De RvT adviseert dan ook om te kijken of en hoe dit in zowel Nederland als Vlaanderen breder op te zetten (en te adverteren) is.

In het geplande onderwerp voor het Negentiende Zenobiacongres, de Zwarte Zee, komen de focusgebieden van de Stichting wederom op een fraaie manier samen. Niet alleen is deze regio al sinds de klassieke oudheid een belangrijk knooppunt van culturen, ook op het vlak van latere receptie is het een zeer relevant onderwerp. De RvT ziet ook mogelijkheden tot het aanboren van een nieuw publiek in de keuze voor een nieuwe congreslocatie, de Thomaskerk in Amsterdam. In zijn algemeenheid adviseert de RvT het bestuur om op verschillende manieren en via het aangaan en/of aanhalen van verschillende samenwerkingsverbanden te kijken of een breder en diverser publiek bereikt kan worden.

Al met al ziet de RvT de Stichting met veel vertrouwen 2025 binnengaan, en kijkt deze uit naar de geplande activiteiten!

Victor Broers
 Floris van den Eijnde
 Josephine van den Bent (voorzitter)

7. Ondertekening

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'E. Huig', with a long, sweeping horizontal stroke at the bottom.

Emma Huig

Voorzitter van het bestuur van Stichting Zenobia

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'J. van den Bent', with a large, stylized 'J' and a long horizontal stroke.

Dr. Josephine van den Bent

Voorzitter van de Raad van Toezicht van Stichting Zenobia

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'A. Breukel', with a large, stylized 'A' and a long horizontal stroke.

Arjan Breukel

Secretaris en plaatsvervangend penningmeester van het bestuur van Stichting Zenobia